T'Śamen-spraeck tusschen een Hollander ende Deen, over ...

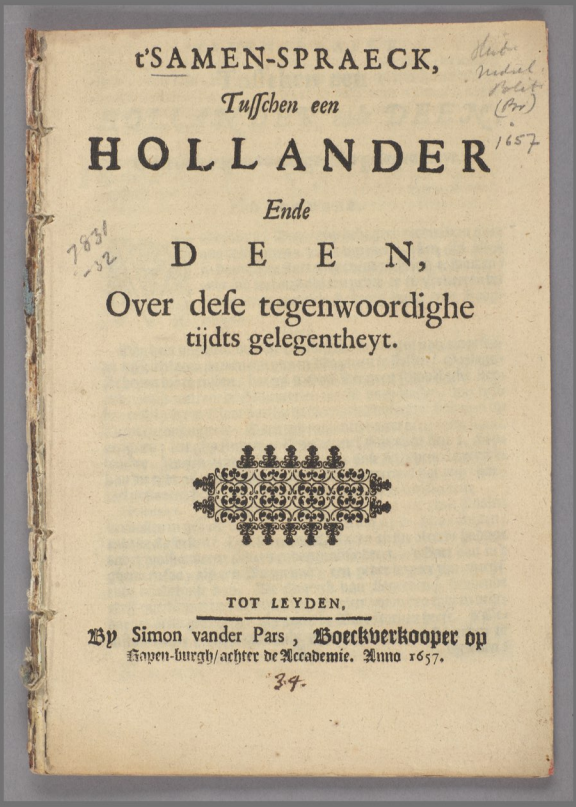

t'SAMEN-SPRAECK,
Tuſſchen een
HOLLANDER
Ende
DEEN,
Over deſe tegenwoordighe
tijdts gelegentheyt.

TOT LEYDEN,
By Simon vander Pars, Boeckverkooper op
Hoyen-burgh/achter de Accademie. Anno 1657.

Tryck // / 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak

Tillkomstår 1657
Digitaliserad år 2019

National Library of Sweden

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

t'SAMEN-SPRAECK,

Tusschen een

HOLLANDER

Ende

DEEN,

Over dese tegenwoordighe tijdts gelegentheyt.

TOT LEYDEN,

By Simon vander Pars, Boeckverkooper op Gapen-burgh/achter de Accademie. Anno 1657.

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

'tSAMEN-SPRAECK,

Tusschen een HOLLANDER ende DEEN,

Over dese tegenwoordige tijts gelegentheyt.

HOLLANDER.

VOorwaer / Deen / ghy hebt geen reeden van over ons te klaghen: want wy niet soecken als alles in voorighen staet ende ebendzachtigh te houden: ende soo wel ons als een yeder te conserveeren by de vrye ende onnoosele Scheeps-vaert ende Koophandel.

Deen.

Ghy hebt ons deur uwe af-gheſondene in't begin van't jaer ſesen vyftich laten pozren om ons in Wapenen te ſtellen / Oozlogs-Schepen toe te ruſten / dat op d'Oost-Zee geen ſchadelyeke veranderingh omtrent de Commercien mocht voor-vallen / wy hebben endelyck een Vloot van by de twintich Oozloghs-Schepen by d'uwe geconjungeert; Doen wy meenden dattet eerst recht ſoude aengaen; liet ghy ſlupten u Tractaet met Sweeden den 1. September; 'twelck ziende d'Admirael van onſe Schepen; retireerde: van die tydt af zyn wy pruplende: ende begeeren / dat ghy / hoewel geſlooten hebbende / nochtans niet en ſoudt ratificeren;

Hollander. Inde Jaren 1654. 55. 56. was het ryck Poolen verballen in groote confuſie. 't Scheen als of de Moſcovyten / ende de Coſacken / Turcken ende Tartaren 't ſelve alreede hadden onder malkanderen gedeelt ende gheabſorbeert. 'tGaet dan in't ghemeen soo; als een Boom valt / een peder kapter zyn gheryf ende noodtdruft van. De Coninck van Sweeden / hebbende Erff-queſtie met den Coninck van Poolen / nam den tydt in acht: daer is actie ghenoech / als maer de Boer Koepen heeft. d'Occaſio facit jus, Wat actie hebt ghy nu om teghen Sweeden te

bzeecken? niet als d'oppoztunitept: ghy siet dat Sweeden verleghen is; ende meent boozdeel te doen. Ghy hebt een Eeuwige Vzede met Sweeden; ende wy zyn Guarandts van dien. Tusschen Sweeden ende Poolen was maer een stilstant van Wapenen: ende sy saghen dat anders Poolen in handen vande Barbaren soude verballen. Ons is weynich ghelegen aen Poolen: of het Paeps of Pzotestants is: als maer de Nabigatie ende Commercie vzy blyft van onmatighe bezwaernis; om dat Interest te besozgen / schickten wy anno 1655. een Vloot van twaelf a twintich Schepen inde Sont: op hoop ghy souter wat mede hebben by-ghedaen: niet om te krijghen: maer om te verhoeden alle pzæjudiciable nieuwicheyt inde Commercien. 'tVolgende jaer desgelijcx; wy schickten veertich Schepen: ghy deeter pet by: met geen ander intentie als wat gesept is. So haest als ons oogmerck berepckt wiert: hebben wy ons gherust gestelt; lastende onse afgesondene om te slupten op de conditien die wy hadden bedongen pupzlijck ende alleen tot boozdeel vande allerzyts nutte/noodige / ende heylsame Commercien: ende dat niet alleen booz ons / maer booz u ende alle die de Oost-Zee bevaren: met meer boozdeel als opt is gheobtineert gheweest.

Ende ghy hebt geen reden u daer ober te beklagen: want ghy so wel in Dennemarck selfs als uwe Gevolmachtigde in Hollandt hebben upt-dzuckelijck verklaert ende geraden / men soude slupten met Sweeden.

Deen. 'tIs waer: wy moeten bekennen u geraden ende gepozret te hebben tot slupten. Maer sedert dien tijt zyn wy geanimeert so deur den Roomschen / als Moscovytschen Keyser: deur't groot verschot van Gelt / 'twelck de Deensehen Adel wil doen: deur de schoone occasie / die sich pzæsenteert: deur d'aenwassende begeerte van ons te wzeecken van 'tonghelijck / ons in't jaer 1645. van Sweeden aengedaen.

Hollander. De Koningh is een machtich baillant Pzins / u raden zyn wys ende getrouw: u natie is soo goet als eenighe: wy refereren ons tot het geene ghy sult doen: Wy hebben by de hondert jaer Oozlogh gehadt: wy hebben Vzede; God danckende: ende pzocureren oock de Vzede booz onse Na-ghebuyzen / soo veel wy kunnen: ghy siet het. Wat sullen wy meer.

Deen. d'Onse soude garen sien ende begeeren / dat ghy het gemaeckt Tractaet wilt houden bupten Ratificatie.

Hol-

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

Hollander. Alsser een Tractaet is gheslooten op een volkomen Mandatum, procuratie ende pouvoir: soo is het vast ende onverbreeckelijck van dat moment aff dattet gheteeckent is. Want de belofte van binnen sulcken tijdt te Ratificeren is een Pars of ghedeelte van het Tractaet; ende de principalen zijn alsso wel verbonden tot het Ratificeren als tot d'andere Leden des Tractaets: ja ock al was by d'Ambassadeurs gehandelt tegen haer Instructie. In welcken gheval een Mandator actie heeft tegen zijn Mandatarius of Gevolmachtighde: maer wat aende pars contrahens is belooft / moet werden ghehouden.

Nu is bekent dat wy / ghelijck ock ghy-lieden in Deenemarck hebt punctuelijck kennis ghehadt van tijdt tot tijdt van alles wat getracteert wiert met Sweeden / ende ghy soo wel als wy hebben uytdruckelijck goet-ghevonden de Heeren Ambassadeurs / onder dato den 7. Augusti aen te schrijven: sonder tijdt verlies te slupten op soodanige wijse als haer wiert toegesonden: met dese Formale woorden: sonder nochtans dat haer Ho: Mog: de ghemelte Heeren Ambassadeurs aende woorden of extensie van dien verstaen te binden: als sijnde derselver intentie alleen dat de substantie vandien inde beste forme sal moeten werden gheobtineert. Het Tractaet gheslooten / herwaerts overgesonden / ende rijpelijck ge-examineert zijnde is bevonden in omnibus & per omnia in alles niet alleen soo veel de substantie aenginck / maer ock in verbis met d'Instructie / ende gevolgde Resolutien over een te komen. Dienvolgens zijn d'Ambassadeurs bedanckt / ende verder aengeschreven des Coninck Ratificatie upt te wercken; ghelijck geschiet is: ende de Heer Ambassadeur Slingelant in Hollant komende is ter Vergaderinge van haer Ho: Mog: soo wel / als in de Vergaderingh der Heeren Staten van Hollandt openlijck bedanckt van wel gedaen te hebben. Hoe kunnen wy dan de Ratificatie ophouden?

Deen. Ghy hebt de Ratificatie op het Tractaet met Denemarck in't jaer 1649. gemaeckt / eerst in't jaer 1651. geratificeert.

Hollander. Op dat Tractaet was veel te segghen: de Rijcx Hooff-Meester Ulefelt quam het op seeckere wijse aensoucken ende ons opdringen / eer de meeste Provintien ghereet waren: so datter geen suffisante kast van begin aen was gheweest aen onse zijde. Ende daer was enorme læsie ende circumventie tot ons nadeel gelijck naderhandt bleeck: want ock de Rijcx-Hooff-Meester by u

geraeckte in ongenade: ende van uwent weghen wiert namaels ghemaeckt het Tractaet van Rescissie van dat gepræcipiteert Ulefelsche Tractaet.

Maer dit pouvoir tot het Tractaet van Elbing is gegeven eenpaerlijck sonder contradictie van een eenich lidt: ende het Tractaet van Elbing is niet van wegen Sweeden / maer van onsent wegen aengesocht; ende gemaeckt sijnde volghens Expresse last / ende naderhant geapprobeert van den Staet: hoe kanmen sulckx desavoyeren sonder trouwelooshept? Ja ghy Deenen hebbende expresselijck verclaert aen onse Ambassadeurs (volgens haer brieff vanden 10. September:) ende deur uwe Minister inden Haghe / datmen met de sluytinge niet behoorde langer te traineeren; behoordt ons sulckx niet te vergen: te min: om dat Dennemarck soo ampelijck is mede in het Tractaet geincludeert: daer-en-boven oock Sweeden u soo door de sijne / als door d'Ambassadeur van Brandenborgh doet presenteeren alle naerdere satisfactie; 'twelck ghylieden alles inde wint slaet.

Deen. Alle aengebodene satisfactie is niet; ten sy met evacuatie van Pruyssen / ende herstelling van dien haer in voorgaenden Staet.

Hollander. Dat desseyn is niet onprijsselijck / en wy konnen u wel geluck ende goet succes daer toe wenschen. Maer 'tgaet veeltijt / Iuppiter in Trojam, pro Troja Stabat Apollo; Æqua Venus Teucris Pallas iniqua fuit. Soo langh als ghy stil sit tegen Sweeden: sullen oock wel stil sitten die anders haer terstondt sullen openbaren voor Sweeden / soo ras als ghy u daer tegen openbaert.

De balance in Pruyssen is effen genoech deur de conservatie van het Vorstelijk Pruyssen / Pillauw ende Memel; maer insonderheyt door Dansig: dat ende geheel Poolen is genouch in salvo, niet alleen door onse Tractaten en Guarantien; maer deur een Koninglijck Pools-Leger: deur de Moscovijtsche macht; deur de macht vanden Roomschen ende Turckschen Keyser; ja Engelandt ende Vranckrijck selfs sullen niet lijden dat Dansig en andere Pruyssische Havens souden vervallen in yemants handen.

Ghy sult poogen oock onder desen pretext weder te krijgen wat ghy Ao. 1645. aen Sweden hebt deur ons bemiddeling toegestaen: maer met wat kouleur van billijckheyt of recht / ja met wat gemoet kunnen wy u daer in helpen of secunderen: wy; die belooft hebben

ter

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

ter contrarie Sweden daer by te maintineren ende te guaranderen: ende waer op wp een expres / formeel Tractaet met Sweeden Anno 1645. hebben gemaeckt: gelyck ghy wel weet.

Deen. 't Is waer ick bekent: maer Sweeden houdt selfs geen woort: ende daerom behoeven oock wp geen woort te houden.

Hollander. 't Is een gemeen seggen: daer is niet meer als een quaet wyff inde Werelt: maer elck meent dat het de zyne is: alsoo machmen seggen datter maer een Pryns op aerden is die syn woort hout / als hy met broecken kan beter doen: wie is dat? een yeder meent die Phœnix te zyn: rara avis.

Deen. Van onse natie kanmen niet seggen als oprechticheyt ende woorthoudinge.

Hollander. Ghy-lieden hebt het in de Sont met u Tollen ende Exactien soo variabel ende enorm ghemaeckt van d'eerste tyden af dat de Nederlandtsche Oorloch begon / dat wp Anno 1640. ghenoot-bronghen wierden met Sweeden een verbondt te maecken tegen uwe ondraeghlycke Excessen inden Tol: ende Anno 1645. hebben wp deur hulpe vande Sweden eerst daer in een vaste voet konnen krygghen. Maer wat? een papieren Instrument: nu krygen wp de selfder van Sweden. Wat sullen wp doen: gy zyt geen Engelen: de Sweden zyn geen Engelen. Met Sweden konnen wp noch beter te recht komen; als met de Deenen: aen ende in d'Oost-zee is geheel Coerlant / Dansigh / Prupssen ende achter Pomeren vry / Item Lubeck ende geheel Holstepn en Denemarck / maer de Deenen hebben alleen de Sont in: 't welck is de citadelle van geheel Oostlant / de keel van d'Oost-zee: ende 't welck alleen capabel is om de wet te stellen op de Baltische Trafyck ende Navigatie / oock al schoon de gheele Oost-zee was in handen van een alleen. Ick seg; al was Sweeden alleen Meester van alle Zeehavens aen d'Oost-zee: so is ende blyft nochtans Denemarck / in hebbende d'engte ende Mont / Meester boven Meester: ende alle Europische Potentaten aen dese zyde vande Sont souden onghetwyffelt de selve maintenceren tegen Zweeden: hoe-wel Hollant of Engelant alleen capabel genoech syn om Denemarck daer by te maintineeren. Dat sagen wp wel in: als wp in't Jaer 1645. met Zweetsche hulp de Deensche onghebondene Macht / die wp by de tachtich Jaer langh hadden met groote impatientie geleden / hebben ingebonden: deur de partyen die Denemarck aende Zweet-

schetoestont; ende die wp hebben belooft aen Zweden te guarandeeren als gesept is. Wp souden niet alleen onrecht maer dwaesselijck doen: soo wp nu tegen ons verbont ende tegen ons interest Denemarck weder verhielpen aen die partyen; ende afgingen van onse beloofde guarantie ende intereste. Want wp souden ons selfs wederom stellen inde voorige moepelijckheyt / daer in wp 70 a 80 Jaer / onder de Deensche Discretie / gestaen hadden. Ende de Sweed siende onse partiale trouweloosheydt; soude (ten aller argsten) syn Vreede maecken met Poolen: 'twelck hy alle uyren kan doen: soo hy Pruyssen wil verlaten: ende dan soude hy sonder nochtans eenighe Hostilitept aen ons te doen; alle syne Havens beswaren voor ons ende verlichten voor andre insonderheyt voor d'Engelsche / of wel geheel slupten voor d'onse; ginck het dan op een pirateeren: soo soude onse geheele Commercie op d'Oost-Zee (de moeder van alle onse andere Commercien) stil staen; ende Engelant ook Vranckryck soude niet alleen in d'Oost-Zee haer intereesseeren: maer / soo wp haer belet deden / by retorsie ons so in't Caneel als op de Middelantsche Zee grooten afbreuck doen: gelyck alreede daer van de Manifeste beginselen ende proeven werden gesien. Immers 'tis seecker ende wp sient klaer voor Oogen / dat de Sweed noch niet een voet op de Oost-Zee heeft gewonnen; meer / als wat hy te voor had. Hy heeft perijckel geloopen geheel Lyflandt te verliesen: ende hy isser noch niet vry van. Alles staet in goede termen van Egalitept. Houden wp ons stil: andere sullen haer wel stil houden. Ende wp sullen in handen behoudende qualitept van Middelaers ende Arbiters der saecken op d'Oost-Zee. Maer soo wp ons toonden als partij met het senden van Volck of Schepen / gelyck verleeden Jaer / tegen Sweeden ende voor Dennemarck: wp souden doen tegen ons Tractaet / tegen eer ende trouwe: wp souden de jalousie / alreede verleden Jaer te veel aen Vranckryck ende Engelant gegeven verdubbelen / ende slapende honden wacker maken: wp souden niet alleen aen d'andere Provintien maer ook aen de Hollantsche Ingesetenen doen gelooven / dat wp lust namen in trouweloosheyt, in gelt-quistingen, inde continuatie vande last ende veylgelden, die de Commercien niet konnen dragen: in't Negotiere van Penningen tot last vande Admiralitepten / ende in't oprechten van nieuwe petitien aen andere Provintien: die wp hebben

wyys

wijs gemaeckt dat alle d' onkosten souden werden gevonden upt de last ende beplgelden: wp souden een exempel geven aen alle Potentaten onse nabupzen / van geen woozt te houden: ende dat het pzincipael is wp souden upt handen werpen een seer boozderlijck Tractaet van Commercie (dergelijck wp in Denemarck noch Engelant noch nergens / namelijck d'egalitept met de Sweetsche Onderdanen / niet hebben) ende geraken niet alleen in het contrarie maer in allerhande bedachte ende onbedachte verwijderingen.

Deen. Indien ghy Hollanders niet wilt met ons aenspannen; soo sullen wp af-sonderlijck met Sweeden handelen: ende bedinghen af-sonderlijcke avantagien / of wel wp sullen te samen aenspannen om alles aen ons beyde te trecken met u excluſie.

Hollander. Dit is een manier van spzeecken / bp u-lieden Familiaer. 't Is u gewoonte. Wp weten dat ghy wijser zijt: 't soude een groote misgreep zijn: so ghy u van ons ginckt af-sonderen. Al u vastichept ende steunsel bestaet inde vertrouweliickhept ende Vziendtschap die ghy hebt met ons. Ja de Sweed sal u niet een Haver-stroo geven; soo ghy u van ons separeert. Wp kennen u / wp kennen den Sweed: wp weten uwe Interesten / uwe maximen: ja uwe respertive zwackheden. Aengaende het dzepgement / dat ghy-lieden met de Sweeden alsoo sout konnen of willen handelen: dat ghy te samen soudt alle ghewelt Negotie, Schip-vaert, ende voordelen van d'Ooſt-Zee aen u beyde trecken: daer in doet ghy gelijck de ghepassioneerde Amoureusen: die dzepgen haer selfs het leven te benemen; soo de Juffrouw geen ja wil seggen. Ghy bethoont booz eerst eene ondanckbaerheyt: hadden wp met Sweeden in't jaer 1645. op sulcke manier willen aenspannen / of wel in't jaer 1628. met de Kepsersche conniveren: de Sont ende gheheel Denemarck was al langh wech gheweest. Ende ghy wilt ons upt de Sont ende Ooſt-Zee stupten: die u daer bp hebben geconserveert. Ghy bethoont een indiscretie: wp hebben u in't Tractaet van Elbingh seer ampelijck ingeslooten / Ende ghy dzepght ons bupten te stupten. Ghy thoont een veranderlijckheyt: want alsser perijckel was ende de saeck het berepste in't jaer 1655. ende 't begin van 't jaer 1656. doen wilde ghy niet: maer daer na / het perijckel ober ende onse Vloot alsoo-wel als d'uwe onnoodich zijnde; doen thoonde ghy ghenegenthept: ende nu daer partpen ghenouch e-

gael/

gael/ende de saeck van de Commercien ('t welckt wy beoogen) buyten alle noot ende gevaer is: nu begint ghy: soeckende met het beste van de Commercien: maer u eygen particulier intreſt of recuperatie vande partyen die gy hebt gegeven als panden van u trouwe ende belofte / van niet meer de Commercien te troubleren / gelyck wy aen Sweeden klaegden dat ghy-lieden soo lange Jaren had gedaen: ende daerom wy hebben belooft Sweden daer by te Maintineeren. Ende soo wy nu daer tegen gingen. Wat hadden wy te verwachten: als een nieuwe roede / ende geduprige kastydinge daer van Sweeden ons int Jaer 1645. verloste. De Ryck Hof-meyster Oleselt heeft Anno 1647. ende 1649. met groote dexteritept nieuwe confidentie seer wysselyck tusschen u ende ons gesticht Ja alsoo dat de hooge Hupsen hier int Land aennamen de Deensche Ridderlycke Orde van den Elefant. Maer op dese wyse van Comminatie / soude de goede intelligentie haest verdwynen: ende u Orde in klepnachtinghe komen. Is u humeur om ons (als wy juſt niet willen gelyck ghy) terstont upt d'Oost Zee te stuyten: ghy sultet daer na / als ghy de bekende partyen soudt weder hebben ende redoubtabeler waert des te eerder ende te lichter doen.

Deen Wy-souden geen reden hebben: 't sonde een ondanck baerheyt zyn: als wy't dan deden.

Hollander. Nu oock: want wy hebben deur een Vloot / des gelyckx nopt in d'Oost-Zee is gesien / soo wel u als ons interest besorgt: daer na deur het Tractaet van Elbing alles bedongen soo wel voor u als voor ons. Om te gezwygen: dat wy tegen de Keyser ende Sweeden u merckelyckte hulp ende reddinge hebbe gedaen: daer na Anno 1647. ende 1649. door de Tractaten ende notabel verschot van eenige tonnen Goudts behalven wat wy voor u hebben moeten betalen aen d'Engelsche in regard vande 22. Hennip Schepen: daer van ghy het proven hebt na u genomen: sonder het aen ons goet te doen / als behoorde. Behalven noch seeckere Hondert-en-twintich duysent Rijcx-daelders: diemen int Jaer 1647. gafaen Dennemarck: Maer alles op het argste genomen: ghy ende Sweeden / wertet eens tegen ons: 't sal voor eerst zyn concordia discors: atque idem jungat vulpes & mulgeat hircos. Ten tweeden: hoe ghy machtiger wort / hoe ghy grooter jalousie sult verwecken: wat ghy nu deed tegen ons: dat mocht

ghy

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

ghy morgen doen tegen Engelant daer de vyanden aenwassen: daer wassen oock de vrienden aen. Ende als boven geseyt is Jupiter jn Projam &c. 'tsal ons aen geen Vrienden ontbreecken wy sullen onse pratij altijt soo wel konnen maecken als ghy. Ende met een woort: eer de Sweetsche interesten met uwe interesten op sulcke wijse Coalesceren: soo sal't vreemt hier gaen. Ghelijck men Engelant/Schotlant ende Yrlant siet coalesceren ende ick geloof niet dat eenich wijs Man in Denemarck capabel is sulcken coalitie tusschen Denemarck ende Sweden te gelooven / ende kont ghy ons Gelt ende sijne waren misschen: wy konnen uwe grove missen. Tot noch toe heeft de sluytinge van de Weyxel ende Dude geen de minste dierte verweckt. Godt heeft Duytslant / Nederlant/ Vranckrijck / Engelant etc. vrnchtbaer ghenouch gheschapen: wast niet de gierichept: men soude d'Oost-Zee wel konnen missen. Soo wy t'huys bleven: ghy en Sweeden soudet ons gaern van selfs de Waren te huys brengen. Oock zijn in't West/ Nieu-Nederlant / ende daer omtrent soo schoone ende groote gelegentheyt van Landen datmen Oost-Lant licht soude vergeten. In somma / dese uwe commincatien ende snorkingen zijn meer te belacchen / als te vreesen. In korten geseyt: dewijl al de Werelt Politijck is: soo staetet ons oock vry Politijck te zijn: dat is den Huyck na den Windt hangen: Modicum non curat prætor. Maer wy moetent niet soo grof maken / dat wy een vervloeckinge by Godt / ende by de Menschen insonderheyt Vranckrijck ende Engelant worden: men soude ons namaels soo Goddeloos ende trouweloos niet konnen tracteren / of men sonde segghen / wy haddent verdient.

EYNDE.

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

TWEEDE

t'SAMEN-SPRAECK,

Tusschen een

HOLLANDER

Ende

DEEN,

Over dese teghenwoordighe tijts gelegentheyt.

TOT LEYDEN,

By Symon vander Pars, Boeckverkooper op Rapenburgh/ achter de Accademie. Anno 1657.

75.

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

TWEEDE,

t'SAMEN-SPRAECK,

Tusschen een

HOLLANDER ende DEEN,

over dese tegenwoordighe tijts gelegentheyt.

DEEN.

Langhs waert ghy zwaer-hoofdich ontrent d'armatuyr van mijne Landts-lieden: ghy scheentet part noch deel in te willen hebben.

HOLLANDER.

Is dat vreemt? wy hebben altijdt ghetoont vriendt te zijn van beyde Noortsche Croonen/ ende alle onse Marinen zijn daer heen ghegaen; om d'een niet boven d'ander in macht te laten op-wassen.

Daerom ist dat wy u int Jaer 1645. deeden aen Sweden gheven Halland, Iemteland, Oesel en Gotlandt. Ende boven dien wiert Denemarck ende Holsten soo vande Zweeden/ als van de Deenen selfs bedorven ende verarmt. Daer mede was de ballance wel voor dien tijt gemaeckt. Maer altans u Lants-lieden weder Rijck en Weeldrich zijn/ de Zweden boven t'Hooft gewassen/ ghylieden hebt te veel Avantagie deur't in hebben vande Sondt: ende die de Sondt heeft/ die is Meester van d'Oost-Zee. Dat sachmen wel aen de twee-en-twintich Enghelsche Hennip-Schepen. Sy wierden opge-snapt/ 't was maer een ontbijten. De Engelsche schickten een Kopale Vloot om die te lossen. Maer sy moesten gaen ghelnckse quamen. Ghylieden pretexeerden datse wat te na aende Lap waren geanckert. Sy hadden de lever gegeten: ende onse Oorlogh-Schepen liet ghy komen tot voor Coppenhaghen. Ergo ghy toondet te hebben het geheel gesach over d'Oost-Zee: de selve sluytende ende ontsluytende nae u welgevallen. 'Tis niet vreemt hoe soude niet een machtich Koninck konne bewaren en maintineeren een sodanighe enckte de selve sluytende ende ontsluytende na zijn wel gevallen.

Sietmen niet dat Dantsigh een eenigh Stadt / de geheele Commercie op ende van geheel Poolen stupt en ontstupt / als legghende aende Stroom daer het moet passeeren? Ja in Vranckrijck / Duyts-Landt ende elders / heeft dick ende meenichmael een slecht gemeen Officier / als hy maer een Huys of Fort op een Rivier konden inkrijghen / de gheheele Commercie na zijn welghevallen gheheeckelt; geslooten of gheopent. Deur Luck- Stadt hebt ghy-lupden het ock lange Jaren gedaen / in spijt vande Keyser / van Engelandt / van Hollandt ende alle andere. 't Komt een peder niet te pas dateliick teghen soodanige heeckelers de wapenen aen te nemen.

Deen. Wat mijne Landts-lieden des tijts deden tegen d'Engelsche; dat haddense wel moghen laten / 't was een al te groote infractie vande Publijque trouw. Onse Ambassadeurs warenin Engelant niet alleen de Regeringh erkennende en omhelsende: maer ock alle nieuwe offre van vrientschap en conditie doende. Dit alsoo van voozen geschiedende gaven mijne Lants-lieden den Engelschen van achter een quaden steech: mettet aenhalen en Confisqueren der gemelde Hennip-Schepen. Maer het meriteert wat excuse / om dat wy het dede op u begeerte.

Hollander. Wat konde dat den Engelschen baten? als my pemant het mijne beneemt / 'tis my eens / of hy 't uyt eyghen bewegenis / of uyt eens anders raet doet. Ick heb de schade ende 'taffront. Maer 't quaetste was / dat het profijt alleen quam aende Deenen; ende wy Hollanders moesten daer nae noch den Engelsman zijn schade boeten.

Deen. d'Engelsche hadden haer Koninck / nae-bloet-verwant van ons Coninck gedoot / en het Koninckliycke-Huys verklaert inhabijl: wy meenden groot recht te hebben om den Engelschen d'Oozloch aen te doen.

Hollander. Dusdanige Allegatien zijn niet als Justificatien voor Sweden. Staetet den Deenen vry den Engelschen te Be-oozloghen / met repture van een openbare ende Heylige Vrede, om het interest van een Bloet-verwant: Waerom mach dan de Sweed niet vreecken een stil-standt van Wapenen dien hy nochtans aenwijst eerst by de Poolen ghevroocken / ten minsten ghekneust te zijn / om zijn eygen ende Erff-Interest.

Deen. Ja wat aenwijsingh doet de Sweed? het Manifest duncht een peder seer magere oorsaecken te hebben.

Hollander. Als Sigismundus, Vader van desen Koninck van Poolen in't Jaer 1626. ende volgende / eenighe Oozlochs-Schepen schickten aenden Hertogh van Wallensteyn Keyserlijcke-Velt-Oberste tot Wis-

mar

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

Wismar; eygentlijck teghen Denemarck: wat roerde dat den Sweed? 'twas teghen Denemarck: dat wederom de Keyser schickten een Regiment Soldaten tot Assistentie van Poolen / meriteerde sulcx; was dat oorsaeck ghenoech om den Keyser met Oorlogh aen te tasten? alle Keysersche seyden neen / ende Coninck Gustavus namaels als hy de Slach voor Leypsigh won / lachtender mee. Seggende. Heb ick nu de Kastoren Hoedt, die my de Keysersche in Pruyssen ontjoegen, (by seecker rencontre doen in Pruyssen hadden de Keysersche hem ghedaen retireren / soo ras / dat hy den Hoet hem afvallende moest achterlaeten) niet hupsch weder betaelt gekregen? te kennen gevende dat d'oorsaecken van zijn Oorloch nauwelijck een Castoor-Hoedt waerdich waren / nochtans Heer Deen ghy ten voorsten / ende wy Hollanders / oock alle van die gesintheydt / waren seer wel te vreden met het Zweets Manifest: ende wy gaven noch subsidien daer toe tegen den Keyser.

Deen. 't Was om de Riligie.

Hollander. Soo moest ghy ende wy het nu houden met de Zweden: tegen de Poolen: die niet alleen Rooms maer veel Grieex / Ja oock sommige Machumetans zijn; ende den Protestanten op veel plaetsen seer jammerlijck hebben getracteert ende noch tracteeren. De Religie is een schoonen doeck diemen d'eenvoudighe Gemeente voor d'ooghen werpt; op datse niet souden sien wat de groote Heeren in haer schilt voeren. 't Is niet als de sucht van eer, ende voordeel; Libido habendi & dominandi, een Burger wil Vroedtschap zijn / een Vroedtschap Schepen / een Schepen Burgemeester / ende so voorts: die hondert Gulden rijck is / wil duysent hebben / dan thien-duysent / dan hondert-duysent; ende dan is men noch niet gerust. Wat bewooch u Denen in't Jaer 1637 om de Poolsche schepen voor Dansigh Vyantlijk aen te tasten / te veroveren ende weg te voeren? de Poolsche Spieringen raeckten over hals over buyck aen Lant: ghy soudse gehangen hebben aende Nock vande Ree / ghy dedet sonder Manifest / sonder recht sonder reden. Wat roede u Poolen? wat Souveraniteyt had ghy over Poolen? verleden jaer / als de Moscovijt een openbare eeuwige Vrede brack teghen Zweden: doen vraeghde ghy na geen reden of Manifest: 'twas Booter in u Koeck: 'twas voor u Intrest / ende daerom was't recht.

Deen. Laet andere voor haer spreecken: maer ghy-lieden en hebt over de Deenen niet te klagen.

Hollander. Voor het Jaer 1566. is noyt ghehoort gheweest van Last-Gelt, of Last-Tol inde Sondt, zijnde openbare Soute Zee / te betalen. Men gaf te vooren wel yets tot verval van Touwen, Bakens,

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

kens, ende Vier. **Maer van** Last-Geldt **was noyt gehoort. 't Is oock onder geen Natien ghehoort / datmen sal** Last-Tol **geven van koopmanschappen /** die geen last breecken. **'t Is een rechte knevelerye. Gelijck de Poolen sulcx in't jaer** 1638. **aen de Deenen met groot fundament verweten:** Ghy Deenen, **seydense /** neemt Tol van Waren, die in u Landt niet en wassen, noch voort-komen, ende van Waren, die in U Lant niet werden verteert of gheconsumeert. Jae ghy verhoocht, verdubbelt, verswaert de Tol, nae u wel-ghevallen: ghy inventeert alle daghen nieuwe Tollen. Doen het Slot tot Elseneur af-brande; ghy naemt terstondt een Tol om een nieuw Slot te Bouwen. Isser een ringh te maecken; ghy neemt Ringh-Tol: Isser een pael te slaen; ghy neemt Pael-Tol: Isser een muyr te maecken; Isser wat aen de Haven te maecken; Jsser wat aende Wal, aenden Dijck, aen dit aen dat te maecken: Datelijck nieuwen Tol: Ja somtijts, drie, vier, dubbelde Tol: Ja 'tis wel gheweest datmen halve ende heele Capitalen nam. Wat hebben wy Poolen met u Ringhen, Palen, Havens, Dijcken, Fortificatien te doen? Geeft ghy ons wel yet tot onse Ringhen, Palen, Fortificatien? wy bekostigen ons eygen dingen: doet desgelijcx.

Soo spraecken de Poolen. Wilt ghy een staeltjen sien / hoe ghy ons ghetracteert hebt. Siet hier: niet ick: maer de vermaerde Amsterdammer P. C. Hooft **in zijn Historie in't** 25. **Boeck spreeckt als volght.**

'tGhebeurde ontrent desen tijdt, dat seecker besettellinghe, ghetoghen uyt Bergen-op-Zoom om hun gheluck te soecken, een deel Paerden des Vyandts, tusschen Brussel en Namen, verstroyden, en eenige Lieden van soorte ghevangen kregen. Een derselver was een Jonck Edelman, ghenaemt *Cajus Rantzou*, Soon vanden Geleerden Hendrick Rantzou, Stadthouder des Conings van Denemarck over de drie Hertoghdommen: aen wiens ghedachtenis ick my, om seecker Boeck ghenaemt *Kallendarium*, vereert van hem aen mijn Saligen Vader verplicht ben. Dese *Cajus* had, als Gesant van sijnen Coning in Spangien eenighen voorslach van Vrede tusschen Philips en Elisabeth ghedaen; en daer af oock gesproken, door nieuwen last sijns Meesters, met den Hertoge van *Parma*; De Soldaten kennende noch den Persoon, noch sijn waerdicheyt, en hebbende soo wel hem als sijne Dienaers sien weere bieden, openden onder wegen sijn Koffers, en verscheyde Brieven daer in ghevonden, sommige der welcker vanden Spaenschen Koning en Parma quamen. Doch bevroedende in't Lesen, van wat belangh die waren, lieten sy de rest ghesloten; en neemende eenen sijnen Gouden Kettingh na sich, brachten hem, nevens d'andere Gevanghens binnen Bergen; daer beschickten hunne Oversten dat hy den Kettingh weder kreegh: en sonden hem voorts, met sijn

Pack-

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

Pack-kaadje, na den Haegh, aen d'algemeyne Staten; die ontſchuldighden 't ſtuck met de onkunde der Krijſch-Lieden, leverden hem de Gheſchriften, vergoeden al ſijn ſchade en *onthaelde hem eerlijck*, ſulcx hy ſcheen wel verneegt van daer te ſcheyden. Maer, gekomen in Denemarck, mat hy't gheleden ongelijck ſoo breedt uyt, dat de Koningh ſijn Meeſter, als in weer-wraeck van dien, *ſeven-hondert Hollantſche Schepen* inde Sondt deed aenhouden, tot dat ſy't beſlach met *dertich duyſent Rijcxdaelders af kochten*: van welcke Somme hy het derden-deel ſoo men ſeyde, aen *Cajus* tot vergeldingh van ſijn ghevaer en moeyte ſchonck.

De vermaerde Hiſtoꝛy-Schꝛijver Reid, **ſchꝛijfter aldus van:**

Welcke beleeftheyt ongheacht den Koning van Denemarck een groot getal Nederlantſche Scheepen, daer-op over de *vijf duyſent* weer-haftighe Mannen waren inde Sondt, ſonder in't beginſel eenige oorſaeck te melden, aengehouden, een tijdt lanck aen hare Vaert beleth, ende ten laetſten, de ſterckte van het Zee-Volck aenſiende, ende dat hy 't ſelve-mael niet ghenoeghſaem verſien was, om deſelve te wederſtaen, indien ſy ghewelt met gewelt keeren wilden, dat ſy oock niet en handelden ghelijck een ongeregelden hoop Volcx, maer dat ſy Hoofden en Raden ſtelden, ende deſelve in alles volghden, heeft hy de Gevanckenis ſijns Geſanten voorgeſtelt, eyſſchende daer over vande Koop-Lieden *dertich duyſent Rijcx-daelders*, die ſy betaelden ende voortaen voeren.

Deen. **Laet dat al eens gheſchiet zijn.**

Hollander. **Eens! 't was bykans alle jaren / ja geduyrich dat uwe Lant-lieden dat** verhoogen, **ende** verdubbelen **der Tollen hebben geoeffent/ Jnt gemeen geſchiedent by't uytloope vande eerſte Vloot in't booꝛ jaer: als wanneer veel hondert Schepen te gelijck aenquamen inde Sont: diemen dan ſonder eenighe booꝛgaende waerſchouwinghe af nam watmen wilde eer de tijdinge hier quam eer men aen zijn Majeſtept ſchꝛeef; en eer zijn Majeſtept daer in nieuwe Oꝛdꝛe ſtelde; ſo was een groot deel vande Somer weg; ende dan waſt een groote genade dattet eenigſints wiert gemodereert:** maer wat ontfangen was; was wech, hebben was hebben. **Onentlijcke veel veratien liepender onder de booꝛden van** Peperſacken, Kaeskoopers, Haſen-koppen, **wierden niet vergeten. Het klagen alhier had geen eynde/ ontelijcke Acten en retroacten konnen't ghetuygen.** Duc d'Alve wiens naeme anders hier odieux is: dede int begin deur een ſcherpe Miſſive weder ceſſeeren d'eerſte inſtelling van den *Laſt-Tol* inden Iaere 1566. maer de troublen hier op komende deed Koningh Frederick deſelve int Iaer 1568. wederom invoeren: tot afſchaffingh vande welcke men noyt heeft connen geraecken: onaengeſien veel Officien, ende beſendingen. Edoch om allencxkens daer toe te geraecken. Soo hadden haer Ho. Mo. inden Iaere

1613.

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

1613. en 1614. Goet ghevonden te Projecteeren ende te maecken eene alliantie, eerstelijck met de Stadt *Lubeck*, ende daer nae met de *gemeene an-Zee-Steden*, oock met *den Koningh ende Kroon van Sweden*.

Welcke Tractaten mede haer operatie en vrucht hebben gehadt so lange sy geduyrt hebben, den Coningh van Denemarcken gebruyckende, wat meerder moderatie geduyrende deselve Tractaten, int opheffen der Last-Gelden inde Orisondt.

Maer de gemelde Tractaten naermaels *geexpireert synde* ende den Coning van Sweden geengageert werdende *inden Oorloge van Duytsch-Lant*, so heeft de Coning van Denemarcken 'tsedert Anno 1628. de Tollen wederom seer hoog inde Orisont begonnen te steygeren, te weten Anno 1629.

Anno 1630. heeft den Coninck van Denemarcken den swaeren *dobbelen Tol* meest wederom afgeschaft, doch yets evenwel daer by ghelaten van Anno 1629.

Anno 1631. heeft den Coninck van Denemarcken *den swaren dobbelen Tol* als Anno 1629. wederom op-ghestelt daer door veroorsaeckt werde dat haer Hoogh Mogende aen sijn Majesteyt hebben laten af-gaen d'Heeren *Beveren*, van *Waveren* en *Schaffer* hare Ambassadeurs: die in beloften ende woorden: doch buyten effect: de af-schaffinghe hebbende gheobtineert in voegen dat die swaren ondraeghelijcken Tol Anno 1631. eerst Anno 1632. in Iulio is gheceseert, ende werde 'tsedert de Tol Anno 1633. gheheven met wat moderatie, als Anno 1630.

Anno 1634. werde den dubbelden Tol van't Jaer 1629. ende *d'enckele Tol* daer by van Anno 1628. te samen ende te ghelyck weder op ghestelt en geheven.

Anno 1635. is de voorsz swaere Tol weder afgheschaft ende is gheheven op den voet als Anno 1630. daer op sy oock Anno 1636 ende 1637. is gecontinueert.

Anno 1638. is den *dobbelen swaren Tol* weder inde Sont op gestelt nevens den ordinarisen Tol, *zijnde ganck ondraegelijck*.

Anno 1639. is deselve *ondraeghlijcke Tol* noch verhooght gheworden met doorgaens *eenen hondersten Penningh* meer op alle Waren, met 14. Rijcx-daelders op't hondert Pont *Salpeter* ofte *Bos-kruyt*, met 4. Rijcx-daelders op een stuck *fijn Fluweel*, ende in Iunio desselven Iaers werden alle dese alsoo ondraeghelijcke Tollen noch *verdubbelt*, ende noch eens soo hoogh op-ghestelt, op alle Schepen ende Goederen vaerende ofte komende van *Coninghsbergen*. Item de *Bont-waren* syn excessivelyck beswaert, ende alle dese *beswaringhe verhooginghen* ende *dobbelen* opsettingen alsoo aengestelt synde; soo heeft de Coningh van Denemarken alle *Tonne-waren* noch eens so hoog in effecte aengeslagen, door

sijne

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

dien sijne Majesteyt voortaen verclaerde *twaelf Tonnen* te sullen werden gereeckent ende moeten betalen voor een *Last*, daer altijt te vooren 24. Tonnen voor een Last sijn gereeckent ende betaelt.

Hier door is veroorsaeckt gheworden dat haer Hoogh Mogende Ambassadeurs aenden Koningh anno 1639. door de Heeren *Burgh ende Coenders*, alsoo noch veele andere Lasten meer doenmaels waren op-ghestelt, die alle konnen werden ghesien by de Lijste daer van sijnde.

Anno 1640. Is ghecontinueert die voorighe Tol met af-schaffinghe alleen vanden *Hondersten Penningh*, Item vande Dubbelen Tol op *Coningsbergen*, en de *Salpeter* werde gestelt op ses Rijcx-daelders de Centenaer.

In voegen dat hare Ho: Mo: by soo veele jaren ervarentheyt gesien hebbende dat den Coningh van Denemarcken dese op ende af-settinghe vande Tollen inde Orisont aen *sijn selven neemt*, om daer in absolutelijck te disponeren, *na sijn eygen wille ende gelieven.*

Ende alsoo dese onsekere ende ongereguleerde Vexatie den Lande ende den Ingesetenen vandien, niet alleen *schadelyck ende ondraegelijck*, maer oock eyndelijck door al te langen verdraeghsaemheyt ten hooghsten præjudiciabel ende oock buyten alle remedie soude komen te geraecken.

Soo hebben haer Ho: Mo: daeromme in't Iaer 1640. hare Ambassadeurs aende Coninginne ende Kroon Sweden gesonden, ende over dese Exorbitatien en Excessen des Conings van Denemarcken laten klagen. Daer toe streckende op dat de *Croon Sweden* uyt reden van haer eygen Intrest mocht werden *op-gheweckt* ende behoorlijck letten op soodanighe *Comportementen vanden Koninck van Denemarcken.* Dat daer aen niet alleen haer Ho: Mo: maer oock deselve Croon hoochlijck gelegen was, *ende alle andere natien meer* die tot de Commercien ende Navigatie vande Oost ende Noordt-Zee sijn bevoecht. Op dat niet by verarminge deser Landen Jngesetenen, ende den Coninck van Denemarcken groote schatten vergaderende uyt deser Landen ruinen, hy syn selven niet quame eyntelijck te heffen, ende dat hy voor alle Nabuyrige Coningen, Princen, Potentaten ende Republiquen *soo formidabel* worden soude in't Noorden, gelijck den Coninck van Spagnien in't Zuyden is. Nota: Dit syn d'eygen woorden van haer Ho: Mog: inden Iare 1641.

Deen. 'Tis waer: d'overleden Coninck was wat vreemdt: maer dese tegenwoordighe is aende Vereenichde Nederlanden seer ghenegen.

Hollander. Spreeckt niet van Coninghen. 'Tzijn ghesalfde diemen niet moet roeren, en d'overleden Coninck was vol van recht Heroicke deugden: een seer goet Justicier / grootmoedich / wijs ende goedertieren: alsoo dat de Coninck van Spangien siende zijn Contrafept seyde / Este es el Padre de los Reijes: Dese is de Vader vande Coninghen. Daer was te veel Generositeyt in dien Coningh als dat hy soude hebben willen het minste ongheliick doen aen desen Staet. Maer 'twa-

ren zijn quaede Raets lieden. Een yeder particulier is blint in zijn eygen saecken: een Proces hebbende hy moet Consultatie nemen / hy moet raedt volgen; veel meer / Coningen ende groote Heeren: sy / meer als Particulier / sien niet vreemde ooghen, hooren met vreemde ooren: nae dat den Raedt is soo zijn haer actien:

't Waren gierige duyple quade menschen die Sijn Majestept aenboerden. Onder pretext vanden Coninck te verrijcken soo verrijckten sy haer self. Aenden Coninck gaffet weynich segen: ja de Coningen hebben also geluckich en wel geregeert ende geleeft / eer sy dien ongerechtigen last-tol namen als daer nae. Van dese Coninck desgelijex wert soo veel lof / eer / ende deugden gesept; dat ick Sijn Majestept stelle in den rang van de beroemste die oyt op aerden waren. Maer daer zijn lieden ontrent zijn Majestept die haer selfs soecken d'een upt eer d'ander upt Gelt-giericheyt raden Sijn Majestept tot den Oorloch: die is als een Put / daermen licht in langsaem weder upt geraeckt. Jae sy raeden noch daerenboven dat wy desgelijex ons souden begeven in Oorloch met Denemarck tegen Sweden. Wy hebben nopt noch tegen Denemarck noch tegen Sweden eenige dispupt gehadt; als om de Tollen: met Denemarck by de Hondert laer: ende dat om Tollen die ghy naemt op Coopmanschappen die in Denemarck niet voort quamen / ende in Denemarck niet wierden geconsumeert / ghy continueert daer in noch dese upr. Echter zijn wy met u te vreeden en laetent geschieden. De Sweed heeft niet als twee a drie weecken anno 1655. Alleen voor Dansigh desgelijex van sodanige Koopmanschappen Tollen genomen (hoewel hy nae ons exempel voor Dunckercken de geheele handel had connen stupten) ende sulex heeft hy geheel ende al afgestelt; en by Tractaet belooft nopt meer te doen / ende nochtans wilt ghy / wy sullen hem den Oorloch aen doen. Ghy hebt ontelbare Millioenen op soodanighe wijse van ons genomen / ende continueert daer in al noch: ende de Sweed mach in alles drie a vier duysent gulden hebben genomen; en hout op. En ghy wilt wy sullen den Sweed de Oorlogen / ende wy hadden groote oorsaecke om u tot d'af-schaffinge te vrenghen. De Sweed heeftet alleen geaffecteert voor Dansigh / een Stadt: en ghy doetet in effect op alle Waren die upt Polen, Littauw, Coerlant, Lijflant, Sweden, Pomeren, Meckelenborgh, Moscovien &c. komen. ende vice versa wat upt de geheele werelt wederom derwaers gaet. Ende ghy zijt noch daer mede niet te vreeden: ghy soecht de saecken weder te vrengen in dien staet alse waren voor 't Tractaet vant Jaer 1645. om / gelijck van 't Jaer 1566. af tot dien tijt geschiet is met een onghebonde macht de Tollen te verhooghen ende te vermindren na u welgevallen. Maer als wy al weynich werck maeckten van Vrede ende Verbont te breecken, sonden wy niet Sot zijn

inden

inden hoochsten graed? souden wy ons weder stellen tot u discretie / die wy sedert het Jaer 1566. beproeft hebben seer geringh te zijn? soude wy een Roe halen tot ons eygen aers?

Deen. Laetmen toe dat de Sweed Pruyssen behoude: soo sal hy metter tijt oock Meester worden van Dansig Pillauw ende Memel, want men weet dat de Sweden dat desseyn al lang hebben gehadt / om Meester van d'Oost-Zee te zijn.

Hollander. Den rechten weth om Colberch, Dansigh, Pillauw, Memel, en de geheele Kust van Samogitien ende Coerlant aen d'eene / voort Denemarck, Holsteyn ende Lubeck aen d'andere zijde te bewaren / is datmen alle Hostiliteyt op deselve plaetsen doet op houden. Dat hebben wy verkreghen deur het Tractaet van Elbingh, deur d'Inclusie van Denemarck, Keur Brandenburgh, ende Dansigh; oock deur inclusie van Engelant, als seer by d'Oostersche Commercie geinteresseert.

Deen. d' Inclusie is maer een papieren Harnas / de Zweed hout geen woort.

Hollander. Ghy ende alle Potentaten leggen in dat Gast-Huys kranck: die sonder die sonde is werpt den eersten steen. Maer ghy en de wy en Brandenburgh: om te zwijghen van Poolen, Engelant, ende de Moscovijter, konnen daer in wel versien. Ja Poolen alleen is den Sweden wel gewassen ende bastant genoech gelijckmen siet: ende de Keyser dreygt desgelijcks: hy sal / meer handen op het hooft krijgen als Schapen Kasen. Dat is de rechte middel om woort te doen houden. Ende zyn u Landts-Lieden oock wel gewoon woort te houden? geensints / ghy hebt als aengewesen is: by de hondert jaer langh geduyrich gevarieert een ongebonde Macht geoeffent / genomen wat ghy wilt / wy hadden altyt een glad Ael by de staert. Hebt ghy sedert het jaer 1645. beter woordt ghehouden? dat moeten wy den Sweed dancken. Hoewel ghy het in effect niet hout; maer in veele poincten tegen gaet: exempel de Sout-Compagnie by u opgerecht: Item d'ykinge der Schepen in Noorwegen ende verscheyden andere poincten: die wy over t'hooft sien.

Deen. Aengaende de Sout-Compagnie, die sullen wy af-schaften: soo ghy u wilt voegen met ons tegen Sweeden ende Brandenburgh.

Hollander. Dit is een goddeloos manier van handelen: quid dabitis mihi; Sal een Rechter seggen: soo ghy my wilt dit of dat doen of geven: soo sal ick u recht doen; hoe veel goddeloser en schandelijcker is't dan / dat ghy bedingen wilt een trouweloosheyt, een Ruptuer, een Oorloch, een afgront van alle sonden? geduyrende den Oorloch dien ghy had met Sweeden in't jaer 1644. ende 1645. Wierden wy opgheweckt ende gheobligeert om uwe by de hondert jaer geoefende ongebondene exactien, met Sweden ghevoeght / tegen te gaen / ende tot dien eynde machtige

 Scheeps

Schepen Vlooten te senden. Daer toe ghebruyckten wy den Tol die wy anders inden Sont moesten betaelen: ende wy lietense hier binnen 's Landts heffen: deselve gebruyckende tot Equippage vande Vloot die wy met Sweden Conjunctim inde Sont gebruyckten. Int jaer 1647. quam Ulefelt; ende wy lieten ons deur hem bepraten / om / hoewel niet een penningh schuldich / van weegen die: quansuys: onbetaelde Tollen u Koningh nochtans te geven Hondert en twintich duysent Rijcx-daelders. Deur wat Rethorica hy ons daer toe kreegh; dat kan ick niet begrijpen. Ende wy naemen ondertusschen vande Swetsche schepen / die inde Sont wy zijn / hier te Lande den Oresonschen Tol. Aen Sweden, die ons interest ende satisfactie hadde geholpen / gaven wy voor die inde bite betaelde Tollen niet: ende aen de Deenen, die ons by de hondert jaeren hadden inde bite Tollen afgenomen / ende die ons tot sulcke Equipage hadde hondertfout oorsaecke gegeven gaven wy hondert ende twintich duysent Rijcx-daelders: wy leenden aen Denemarck daerenboven noch drie mael hondert duysent Rijcx-daelders: in't jaer 1649. Ende deur het Tractaet van Redemptie wierden wy geleedert over de Hondert duysent guldens 's Jaers. De 22. Hennip-Schepen hebben wy aen d'Engelsche betaelt; mits dat aen ons werde gegeven het Proveny van deselve Schepen en Waren. Maer wy krijgen soo veel van't een als van't ander. Alle dit sien wy door de vingeren; upt liefde vande vreede / ende om aen Zweden geen avantage te geven: ende om die Confidentie / die Ulefelt hier gesticht heeft. Maer de wyl wy sien dat ghy ende Poolen en Moscovien / ende de Keyser soeckt Meester te speelen: ende dat ghy daer na soudt weder komen tot uwe oude ende ongebondene macht van exactien inde Sondt soo moeten wy eer ons oogh laten gaen tegen u: derre is't van daer dat wy souden in Oorloch komen tegen Sweden tot u voordeel ende avantage: ghy die alrede al te veel advantage hebt.

Deen. Toont ten minsten mine: ende laet tot dien eynde twaelf Schepen op d'Oost-Zee komen onder pretext van u Schepen te Convoyeren.

Hollander. Een mine of Schouspel te maecken / 't welck eenige Tonnen Gouts sal kosten is te veel / wy weten of sien geen trouble op d'Oost-Zee, als die ghy daer sult maecken: gelijck ghy ook de Stadt Dansigh doet aenstoocken tot verwerpinghe van d'Incluste ende Guarantie, die wy soo wel als ghy / dienvolghens ook Engelant, Item Keur-Brandenborgh haer belooven: ende waer door sy 'teenemael dupten perijckel ende in haer welvaren sal werden gheselt. Daer anders door uwe aenradinge deselve Stadt haer self in't eynde moet Consumeeren: loopende nu ook perijckel vande Weysel-stroom te verliesen. 't Welck succederende: dat Godt verhoede: soo is Dansich soo veel als Arnemuyden in Zeelandt. Daer soudt ghy oorsaecke van zijn.

Deen.

/ 125 B 14 c Br. 1657 Samenspraak -

Deen. De Koningh van Poolen wil haer niet toelaten d'inclusie aen te nemen.

Hollander. Deselve Koningh heeft haer volkomen last ende macht gegeven om met ons te handelen: 2. Ook een slaef in noot ende perykel zynde / is geoorloft sich te salveeren: sonder permissie van zyn Heer. De macht vanden Koningh over Dansich is niet Onentijck. In't jaer 1638. Had de Stadt de querelle met Poolen self / die sy nu heeft met Sweden. Deur Deensche macht ende Swedens gunst wiert Dansigh gereddet. Also maintineeren sich de groote Steeden in Duytslant: namentlijck deur de Jalousie vande nabuyrige Prinsen. Ook sonder eenige Alliantie of Guarantie. Hoe veel stercker dan kan sich mainteneeren de Stadt Dansigh: hebbende voor haer de Guarantie van Denemarck en van ons / om te swygen de Jalousie ende pver / die Poolen / Brandenburg en Moscovien hebben voor de Conservatie van Dansigh / Ja Sweden self / Prupsen inhoudende sal Jalousie hebben dat deselve Stadt vande Poolen die haer soo om de Rijckdom / als om de Religie dickwils ende veel laegen hebben gelept / ende noch sullen leggen / niet werden genomen.

Deen. Als de Sweden in Prupsen blyven: soo kan Dansigh niet verseeckert zyn.

Hollander. Syn ook niet de Sweden in't Landt van Bremen, aen ende om Bremen? Item aen ende om Hamborgh? Item aen ende om Lubeck? Jae souden daerom deselve Steden soo langh den Oorloch voeren tot dat de Sweden wech waren? geensints. Want als de Sweden wech waren? soo souden die Steden in grooter perykel en vreese staen van u / als te voor van Sweden. Als ghy / Poolen / de Keyser ende Moscoviter den Sweden ende Brandenborgh sult hebben verjaecht: sal dan Dansigh beter daer aen zyn? geensints: en ghy / ende Poolen / en de Keyser souden d'appetyt also groot hebben als nu de Sweden. Ghy zyt alle met een sop overgoten. Oorloch te voeren is geen Stede werck. de Neutraliteyt past haer best. Neutrael zynde sullen konnen Negotie dryven. Wat d'ollersyts Armeen winnen ende werven: 'tsal voor Dansigh zyn. Gelyckmen dat aende andere groote Stede in Duytslant geduyrende den Duytschen Oorloch heeft gesien. Alleen de miserable Stadt Maegdeborgh ginck verloozen: waerom? om datse partye hoos. Brunswijck, Munster, Colen ende diergelyckе hoewel Lant-Steden / hebben sich gemainteneert deur de gemelde Jalousie: d'opgemelde Steden ook: die wel aen Rivieren zyn gelegen / edoch op hondert plaetsen van de Zee ende van Water-secours konnen werden afgesneden. Maer Dansigh ter contrarie is Meester vande Revier / ende van de Zee niet werden geseparеert. Als de Steden haer in Oor-

loch verbinden met de Princen: isser winst dat is voor de Princen: isser verlies dat is voor de Sweden. Ende Dansigh is wel verblindt soo sy niet merckt dat ghy soecht u eygen voordeel ende om haer niet een Paert soudt sadelen: als voor soo veel het tot u eygen Avantagie sal strecken. Jae men seght dat ghy eenige duysent man tot Assistentie van Sweden in Pruysen wilt senden: soo Sweden u Hallandt wil weder geven gelijck ghy dan ook gedurich zijdt met Sweden onder de hant Tracteerende. Alsoo heeft Dansigh wel op haer stuck te letten.

Deen. Denemarck is nochtans gereselveert te breecken tegen Sweden: 't sy dat ghy mede wilt / of niet: Brandenborg salmen sien te salveeren Vel invitum: oock tegen zijn danck.

Hollander. Wy hebben mede getracht om Brandenborg te separeren van Sweden: ende met Poolen te Reconcilieeren. maer te vergeefs. want de Keur-Vorst is van Poolen seer qualijck getractert geweest. De Keur--Vorst had in Pruysen bykans niet te seggen. Waren de Poolse-Edellieden fier ende stout tegen haer eygen Koningh sy waren noch meer teghen den Keur-Vorst. Deur Accoort met Sweden is hy recht Hartogh ende Souverein in Pruysen. Ende van Poolen heeft hy niet te verwachten: als Predominatie ende onrecht. Ende zijne separatie van Sweden soude niet zijn: als Divide & Impera: om alle beyde te lichter t'Oppressimeren. Suler souden wy niet garen sien. Partyen zijn nu tamelijck egael: komt Denemarck mede in't spel: de Sweetsche Parthy soude wat te licht vallen. Soo wy Schepen senden in d'Oost-Zee: 't soude moeten zijn meer tegen als voor u.

Deen. Ghy behoort eenige Schepen te senden / om de Haven van Dansigh open te houden.

Hollander. Indien ghy breeckt tegen Sweden. Ende Dansigh persisteert in hostilitept / soo sal dat u werck zijn: want Dansigh blijft in Oorloch door u aenraedingh: ende om u interest. Ende men siet dogelijck: dat self te Lande die van Dansigh Avantagie hebben op de Sweden. Te Water is minder te doen. Sweden sal haer middelen / volck ende Schepen van nooden hebben tegens u: ende sal geen gedachten krijgen / om een Stadt als Dansigh / 't sy te Water / 't sy te Lande te Beleegeren: niet hebbende connen in krijgen een Bicoque als Pauske: jae niet onlangs Tauchel: ende wat Goddeloose trouweloosheyt soudet zijn: een Tractaet van Orientschap met Sweden en Brandenburgh te maken: ende des onaenghesien Hostilitept te plegen. Want Schepen of Volck te leenen aen Poolen (daer Dansich een Lidt van is) 't welck Oorloght teghen Sweden; dat is een al te grobe ende plompe verbontbreckinge. Ende wy souden terstont het selve te verwachten hebben van Vranckrijck ende Engelandt; die alrede op een goede wech zijn om ons te

quellen

quellen. Ja wy souden wel haest de veerthien-hondert Man / nu tot Danzich/ van nooden hebben in't Lant van Walcheren, om op alle onse Zee-kusten/gelyck gedurende den Engelschen Oorlogh. Want als Vranckrijck ende Engelant eenich de minste sucht hadden voor Sweden: ende men weet datter al meer is als sucht / ja datter belooft is: soo soudense niet konnen voor by gaen te resisteren soo schandelijcken ende voor alle de Werelt stinckende trouweloosheyt: die sy verre van ons. De Alliantien zyn / gelyck alle dingen / subject eenige vervuylinge deur verloop van tyde: daer passeren dagelyer dingen die d'een of d'ander zich aentreckt/ op d'onderhoudingh vande Alliantie tusschen u ende ons / valt ook al te veel te seggen. Desgelyer klagen wy over Sweden/ Sweden over ons. Wy hebben daer op gesonden: wy hebben dat alles onderlingh by-gelept: wy krygen satisfactie: wy maken een nieuw Tractaet na ons wel-gevallen: wy approberent: dat is immers nu nieuw: ende d'alderminste vleck isser niet aen. Wy hebben 't selve van nieus gheconfirmeert ende belooft Sweden t'assisteren als t'geattacqueert wort. Gy Deenen attaqueert Sweden of wiltse attaqueren: ergo wy sijn gehouden om Sweden te assisteren. Dit argument staet soo vast / dat de Macht van hondert duysent Elefanten het niet soude konnen ontstoten. Siet ghy nochtans/ Heer Deen/ ons voor soo eer en God vergeten Boeven aen; dat wy souden durven dencken/ om tegen een soo nieuw gemaeckt Verbont daer immers noch d'alderminste Vleck of vuylicheyt niet kan zyn aengewreven/ te breken ende Oorlog aen te vangen tegen die gene die wy verbonden zyn t'assisteren / ende voor de geene die aggresseur is ende Vrede breeckt; ende daer van wy daer na niet anders sullen hebben te verwachten/ als het voorgaende onlydelyck tractament / 't welck ghy ons by de hondert jaer hebt aengedaen: ende van't welck wy met hulpe der Sweden in't jaer 1645. zyn verlost. De Heydenen die geen kennis hadden van God: waren nochtans soo vroom datse seyden: si genus humanum & mortalia temnitis arma: At sperate Deos memores fandi atque nefandi: Vreest ghy geen Menschen, *seyden sy*: gelooft nochtans, datter Goden sijn, die alles weten en gedencken, ende eenmael loon na wercken sullen geven. Nu is't onder de Christenen so verre gekomen datmen moet seggen: Vreest ghy God niet: vreest dan de Mensche, & arma mortalia: wy zyn nu jaren en dagen in Engelant solliciteren de om een Tractaet van Marine. Soude niet de Protector konnen seggen hoe sal ick met u Ambassadeurs een Tractaet sluyten? ghy spot met u Tractaten, alse al gesloten ende getekent sijn: ghy belooft binnen drie maenden niet alleen te ratificeeren, maer de ratificatie oock uyt te wisselen in plaets van sulcx ghy proponeert nieuwe dingen; daer van u Ambassadeurs niet eens hadden gedroomt: ghy wilt het Geslootene ende geteeckende geen gestant doen ten sy men u die nieuwe dingen oock teecken. Of u Ambassadeur of ghy

doet

doet qualijck. Ende breeckt ghy soo openbaerlijck hoe kan ick meer verseeckert sijn? Item ghy komt my Communiceren het gemelde Tractaet van Elbingen ghy hebt my daer in gheincludeert ghy versoeckt my d'inclusie aen te willen nemen: ondertusschen ghy neemt selfhet geheel Tractaet niet aen ghy laet u door Denemarck bewegen tot uytstel van de Ratificatie, tegen u woort, last, ende teeckeningh. Ghy luystert nae de Denemarckssche instigatien: jae u eygen lieden in Denemarck ageren meer voor het Deensch als voor u eyghen Interest. Wat opinie kan ick van u Tractaten, van u Geloof, ende Conscientie hebben? ziet alsoo spreeckt de Protector. Maer indien wy nu ons verklaerden voor Denemarck ons Schepen of Wapenen met hem Conjungeerden tegen Sweden? in plaets van dat wy heplighlijck voor alde Werelt belooft hebben de Sweden, geattacqueert wordende t'assisteeren wat soude dan de Protector seggen? als hy ende Vranckrijck al geen beloften hadden gedaen / geen Tractaet defencyf met Sweden hadden gemaeckt: (gelijck sy nochtans met Sweden gemaeckt hebben:) soo moeten wel soo veel presumtie hebben van haer Wijsheyt, dat het bloot Interest hun sal obligeren / om Sweden t'assisteeren: als wel voorsiende dat hy sich op Denemarck ende ons niet kan betrouwen: dat wy t'samen hem eens bupten d'Oost-Zee hebbende geslooten / hem wederom 'tzyner tijt sullen uytslupten: dat ghy ende wy soo veel houden van ons woort, ende van onse Tractaten, als twee stomme seggen dat redelijck is: derhalben ghy ende wy niet moeten twijfelen / of de Protector sal alsoo veel doen moeten by Sweden; als wy by u en willen wy inde wint slaen Godes straffe: laet wy dan / als goede politycken vreesen arma mortalium: de wapenen van onse Nabueren Vranckrijck ende Engelandt; die om reden van staet nootsaeckelijck den Sweed moeten assisteeren / soo wy u assisteeren.

Deen. Laet dat geschieden; Spaignien ende de Keyser wederom / sullen ons assisteeren.

Hollander. Waer mede? de Keyser heeft niet een Schip. Spaignien soude self ons assistentie tot de Conduite van zyne Indiaensche Retoure wel van noden hebben. 't Is waer: wy hebben nu beter Schepen als by de verleden Engelschen Oorloch: maer 'tis een geheel ander werck met ons als met Engelant, Schotlandt, ende Ierlandt, sy konnen bestaen by haer selfs: al ginckter niet een Schip in Zee: 'tzyn groote vruchtbare Landen. Maer Hollandt Leeft meest by de Zeevaert: als maer Engelandt onse Navigatie beleth; dat is ghenoech om ons te verderven. Geduprich hondert Oorloch-Schepen in Zee te hebben; en dat Gelt by petitien uyt de gemeente te haelen / daer de Commertien stil staen, is een pure onmogelijckheyt. Heer Deen: wy hebben met al te veel Dexteriteyt / moeyte / ende onkosten de Vreede met Engelandt verbreeghen: wy moeten zien die te Conserveren. Met een woort: Oorloch en dient ons niet. Hebt ghy lust daertoe: wy sullen't aenzien: wy sullen daer deur te min Jalours worden op Sweden 't sal onse Confidentie met Sweden vermeerderen. Maer dewyl ghy aggresseur wort: willen wy woort houden: wy sullen moeten Sweden assisteeren tegen u. Maer de man die u in Denemarck wijs maeckt dat wy u sonden helpen / tegen ons woort tegens onse Tractaten / ende: dattet voornaemste is: tegen ons Interest: die abuseert u.